

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

zijn stoel, maar voelde zich daarbij niet op zijn gemak. Vervolgens ging hij op de grond tegenover het meisje zitten en zo zaten zij tegenover elkaar gedurende een lange tijd zonder een woord te wisselen. Door een intuïtieve ingeving plaatste Laing zijn vingers heel voorzichtig een voor een op die van het meisje, te beginnen bij de pink. Na ongeveer veertig minuten werd de zitting beëindigd en ging het meisje weer met haar vader naar huis. Onderweg vroeg hij aan haar: 'Wat gebeurde er tussen jou en dokter Laing?' 'Dat gaat je niets aan', antwoordde zij.

En dat waren de eerste woorden die zij sprak in ongeveer twee maanden. Nathan Ackerman, een Amerikaanse gezinstherapeut van het eerste uur, heeft eens tegen Laing gezegd: 'You are a schizoprenia lover, Ronnie, That's why they can't stand you!' We weten niet wat hij daarop heeft geantwoord, zo lezen we in het boek. *The legacy of R.D. Laing* ademt nostalgie. Jammer dat die revolutionaire tijd van de anti-psychiatrie voorbij is, want de huidige psychiatrie zou best wel wat tegengeluid à la Laing kunnen gebruiken.

Wat is dat, autoriteit?

Bespreking van

Paul Verhaeghe (2015). *Autoriteit*. Amsterdam/Antwerpen: De Bezige Bij. ISBN 978 923492818 272, 272 pp., € 19,90

JOS DE KROON

Autoriteit, het nieuwste boek van Paul Verhaeghe, wil een nieuwe invulling geven aan het begrip 'autoriteit', dat nog niet zo lang geleden, in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw, een slechte bijsmaak had. Alles en iedereen was toen antiautoritair bezig en bestreed autoriteit die zich manifesteerde bij de politie, leraren en de ouders.

Van deze kritische cultuurbeweging is niet veel meer over. Nu zijn wij verweesde kinderen geworden, die schreeuwen om een vader die ons de weg wijst. Wat is nu het antwoord van Paul Verhaeghe op deze vraag die impliciet en expliciet steeds luider wordt in het begin van de eenentwintigste eeuw? In *Autoriteit* bouwt de auteur rustig zijn betoog op: de verhouding tussen identiteit en autoriteit, de oorsprong van de autoriteit, de drie onmogelijke beroepen bij Freud waarin de autoriteit centraal staat, en alternatieve vormen van autoriteit zoals een terugkeer naar een vorm van dictatuur of de controle van *Big Brother*. In het eerste hoofdstuk brengt hij autoriteit in verband met identiteit, waarover zijn vorige boek ging. Identiteit heeft te maken met spiegeling aan de Ander, maar de spiegels zijn inmiddels veranderd, waardoor andere normen en waarden worden aangeleerd, die volgens Verhaeghe bekend zijn geworden onder de vlag van het neoliberalisme. Tussen identiteit en autonomie weeft zich het vanzelfsprekende van de autoriteit. In zijn zoektocht naar de essentie van autoriteit baseert hij zich op Hannah Arendts boek *What is authority?*, waarin betoogd wordt dat autoriteit een transcendent ijkpunt heeft maar tevens inhoudelijk aan verandering onderhevig is. Vandaag de dag klinkt de roep om autoriteit steeds luider, maar we hebben alle schepen die autoriteit met zich mee voerden achter ons verbrand. Er is niemand meer aan wie wij onze behoefte aan autoriteit kunnen richten. Autoriteit mag niet meer aan een persoon worden opgehangen, maar moet anoniem zijn en daardoor opgenomen worden in regels en een structuur. Naarmate autoriteit steeds meer als zand tussen de vingers door glipt proberen anonieme gezagsinstanties meer grip te krijgen op processen door meer macht uit te oefenen. Meer boetes bij verkeersovertredingen, meer blauw op straat, hogere celstraffen en vaker en heviger inzet van het leger. Een ander middel waar zowat iedere burger mee te maken krijgt is de toenemende controle

en bureaucratisering. Werkers in de gezondheidszorg kunnen daarover meepraten. Zij ondervinden dat aan den lijve bij het uitoefenen van hun beroep, waarbij zij meer achter de computer zitten dan dat zij tijd besteden aan contacten met patiënten.

Juist in de gezondheidszorg doet de machteloosheid van de overheidsinstanties zich sterk gelden. Het antwoord daarop is doorgaans nog meer controle. Dergelijke instanties worden vaak gesteund door de Inspectie voor de Gezondheidszorg die een waar schrikbewind aan het voeren is, wat sommigen het woord *Inquisitie* in de mond heeft doen nemen. Volgens Paul Verhaeghe is autoriteit geen vies woord, maar een begrip dat aan revisie toe is. Het verwijst naar een ingrediënt dat voor een samenleving noodzakelijk is om goed te kunnen functioneren. Bovendien treedt er bij het ontstaan van autoriteit een soort omkering op, waarbij een patriarchale *top-down*-structuur transformeert in een horizontale *bottom-up*-constellatie. Het is juist de samenleving die autoriteit verleent aan gezagsdragers die op hun beurt deze autoriteit waar dienen te maken.

Hier lijkt sprake te zijn van een dialectisch proces tussen meester en slaaf, waarbij de slaaf de meester autoriteit verleent en de meester deze toebedeelde taak met waardigheid op zich neemt. Paul Verhaeghe verwijst met instemming naar de genoemde tekst van Hannah Arendt over hetzelfde thema autoriteit. Met zijn boek levert Verhaeghe een kritiek op huidige culturele en maatschappelijke ontwikkelingen, maar verschaft ons ook hoop op een betere toekomst, waarin steeds grotere groepen mensen zich inzetten op ecologisch en economisch vlak, ingaand tegen een neoliberalisme dat het oude kapitalistische denken vertegenwoordigt. Bij de reis die Paul Verhaeghe in zijn *Autoriteit* heeft ondernomen is hij wel ver van de kliniek verwijderd geraakt en dat zijn wij niet van hem gewend. Maar die verwijdering geldt niet voor de psychoanalyse.

Psychoanalyse en cultuur zijn nauw met elkaar verweven. Had Freud het ook niet over het onbhagen in de cultuur, zij het met een wat pessimistischer slotakkoord dan dat van Paul Verhaeghe? Is de boodschap van de auteur hoopgevend? Misschien wel. Autoriteit is een menselijke behoefte die in de loop van de eeuwen telkens andere vormen heeft aangenomen, en nu leven we in een tijd waarin iedere autoriteitsdrager opgeblazen is, en wij blijven verweesd achter terwijl de behoefte aan autoriteit blijft bestaan. Het voordeel hiervan is dat we nu op eigen benen staan en het zelf moeten uitzoeken wat autoriteit betreft. Dat zou ertoe kunnen leiden dat we het meer bij elkaar gaan zoeken in een wat meer horizontale benadering. Meer echte democratie dus. Of is dat te utopisch?

Droomonderzoek

De huidige stand van zaken

Bespreking van

.....
Milton Kramer & Myron L. Glucksman
(red.) (2015). *Dream research — Contributions to clinical practice*. Hove/New York: Routledge. ISBN 978 1 138 79300 2, 233 pp., £ 37,99

.....
MARC HEBBRECHT
.....

Wat kunnen we als clinicus beginnen met de overvloed aan resultaten uit onderzoek in slaaplaboratoria die door experimentele droomonderzoekers in vooraanstaande tijdschriften gepubliceerd worden? *Dream research*, dat geredigeerd is door twee vooraanstaande Amerikaanse professoren, geeft ons hierop een helder en duidelijk antwoord. Zoals we weten interesseren psychoanalytici zich niet zozeer voor de manifeste droominhoud, maar zijn ze vooral op zoek naar verborgen, onbewuste betekenissen, zoals deze tijdens gesprekken onthuld wor-